

శ్రీ శివరామప్రసాద్ గ్రంథాలయప్రచురణము ౧

నవ్యకథానిధి

ఉ భ య భాషా ప్రవీణ

అ యి నం పూఁ డి గు రు నాథ రావు

ప్రకాశకులు :

శ్రీ శివరామప్రసాద్ గ్రంథాలయము

(రిజిష్టర్డ్)

పెడననగల్లు, (కృష్ణా)

సర్వస్వావ్యసంక లితము

వైల చిఱుకాలు

లైబ్రరీముద్రణము

డిసెంబరు 1936

అంధ్రగ్రంథాలయపేర్స్
బెజవాడ.

భూ మి క

ఉభయభాషాపరివీణ, అయినంపూడి గురునాథరావుగారి “నవ్యకథానిధి” అను గ్రంథము చదివితిని. ఈ గ్రంథము వ్రాయు నుద్దేశ్యము పవిత్రమగుటయేకాక గ్రంథరచనయందు వారు చేసిన ప్రయత్నము కూడ రమ్యముగా నున్నది. ప్రతివానికిని కొన్ని కొన్ని యాదర్శములుండును. కొందఱి యాదర్శములు తాము స్వయముగా నాలోచించి నిర్బించుకొన్నవి కాక పగాభిప్రాయానుకరణవిషయములుగా నుండును. అట్టి యాదర్శము లాచరింపబడినపుడు మనఃకిరణములకు మిక్కిలి సంబంధములేక ఫలశ్రై పరీత్యము ఘటించును. ఆదర్శములు పురుషుని జీవితవ్యవస్థ ననుసరించి, అతఁడు చను జీవితమార్గము ననుసరించి భిన్నస్థానీయములై యుండును.

ఒక న్యాయవాదవృత్తి నవలంబించువానికి తనవృత్తి నడపుకొనుటలో వాదనచేయుటలో న్యాయమును నిర్ధారణచేయుటలో వాని యాదర్శములు న్యాయశాస్త్రవిషయములై యుండవచ్చును. అట్లే రాజకీయరంగములో పనిచేయువాని యాదర్శములు తాదృక్ ప్రవృత్త్యనుకరణములుగా నుండును.

ఉపాధ్యాయుఁడు తాను సర్వంకషముగా పరులమీద నాధారపడి యుండియు తన యాదర్శములకు తన జీవితమునకు ప్రాధాన్యములేని సంఘమున నతఁడు జీవితకై పాటుబడును నతడుకూడ కొన్ని యాదర్శములు జెలయించుకొంచునే యుండును. అతనిదృష్టి యెంతవరకు భవిష్యజ్ఞాతిని విద్యావివేకవంతముగా చేయుట యెట్లా యనియే జెదకుచుండును. విశ్వవిద్యాలయము నడుపువారికన్న ప్రాథమిక విద్యార్థుల మనోహృదయములను సవరించువారి ప్రయత్నములు కష్టములు నెక్కువగా కనబడుచున్నవి.

ఇతర దేశములయందు ప్రాథమిక విద్యను గూర్చియే యెక్కువ శ్రమ వహింతురని వినికిడి. మనదేశమందట్టిశ్రమ కనుపించుటలేదు. ఈ ప్రాథమిక విద్య పదిమందిచేతులలోని బిడ్డవలె ఎత్తులమారి బిడ్డయి యాగిన పాలుకూడ అరుగుటకు వీలులేక నురుసుగా క్రమ్ముచున్నది. దీనికి ప్రతి నాడును నియంత.

కాలక్రమేణ మార్పులు పరవిషయములు పురస్కరించుకొని ప్రతి విషయమున సంభవించుచునే యుండును. ఉత్తములు పరవిషయబలము కర్తవ్యవిషయమునందు ముద్దాపడనీయక దానిని ప్రత్యేకముగా నుంచి సంరక్షించుటకు ప్రయత్నింతురు. అట్టి ప్రయత్నముకూడ నేడు జరుగుచుండుట లేదనుట లేదు. కాని ప్రాథమిక విద్యేతరపరిస్థితులయందు ప్రాథమికవిద్యయందు ప్రత్యేకదృష్టి వెలయించుటకు వీలులేనంత దట్టపుతన మేర్పడి ఇది దానిమీద నాధారపడియుండుట హేతువుగా కొన్ని అపరిహరణీయములైన దోషము లాపాదిల్లుచున్నట్లు తోచుచున్నది. అప్పుడ ప్రాథమిక విద్యావిషయికమైన శ్రద్ధ బహుహస్తగతమై యేకనిర్ణయమునకు వచ్చుటలేదు. క్వచిత్కముగ చేయబడిన యొక యుత్తమప్రయత్నము నిరాకృతమును, అన్యతః కల్పితమైన యొకానొక యధమప్రయత్నము పురస్కృతము అగుచుండుట తప్పదు.

రెమ్మయై వంగక కొమ్మయై వంగదు. దేశభక్తి, సద్గుణాపాదనము బాలుని మనస్సునందు పసినాడే నాటుకొనవలయును. నీతులు పాఠశాలలో పాఠములకొఱకే చదవబడి వానియాచరణప్రాధాన్యము తగ్గినపుడు బాలురు పెద్దవాండ్రైకూడ చిన్ననాటి యవివేకమునే వెలయింతురు. పాఠములందు నీతులుచెప్పట, చెప్పినవాని నాచరణలో పెట్టునంత గాఢముగా ప్రవర్తింపజేయుట ముఖ్యముగా రెండు పరిస్థితులమీద నాధారపడియున్నది. ఒకటి ఉపాధ్యాయులశ్రద్ధయు, రెండు బాలకులు చదువుచున్న పాఠములు జీవవంతములై పిల్లవాని మనఃపద్మమును వికసింపజేయునట్లుగా నుండుట. మొదటిది బాహిరప్రయత్నము, రెండవది యంతరప్రయత్నము. బాహిరవిషయములకన్న అంతరవిషయము లుత్కృష్టములు; ఫలాధికములు. అందు చేత పాఠ్యగ్రంథము లేరుకొనుట లోననయీ ప్రయత్నముయొక్క పరమస్థితియున్నదని పెద్ద లెఱుగుదురు. పాఠ్యగ్రంథరచన పిల్లవాని హృదయాకర్షిగా తన్మనఃఉన్మీలన సహాయకారిగా నుండవలెను.

గురునాథరావుగారి గ్రంథమునందు నీవిషయమునకు ప్రాధాన్యమిచ్చినట్లు కన్పించుచున్నది. కొన్ని సమాసముల కూర్పు కొంతరచనాపద్ధతి పిల్లవాని పసి నెత్తురు ఆవర్తమును పొంది వానిలో నిగూఢములైన

దివ్యశక్తులు ఉద్బోధింపబడునట్లు వ్రాయబడినదనుటకు సందేహములేదు. అరచన ఉత్సాహజనకమైన శయ్యతో కూడియున్నది. దీనిపతనమువలన బాలకులకు కొంత యుత్తేజనము తప్పక కలుగును.

మఱియొకవిషయమును నేను గుర్తించితిని. బాలురకు కఠినపదములు పనికిరావని మిగుల తేలికగా నుండవలయునని నేటి చాలమంది ఆంధ్రోపాధ్యాయుల యూహగా కనిపించినది. గురువు చెప్పవలసినదిలేదు- బాలుడు నేర్చుకొనవలసినదిలేదు- అన్నట్టి చప్పనివ్రాతలతో బాలకునకు మనోవికాసము కలుగదు. శరీరమును మనస్సును వ్యాయామాపేక్షలు. వ్యాయామముకొలది వానికి పుష్టి చేకూరును. బరువుమోయించుట వ్యాయామముకింద లెక్కకాదు. సర్వావయవములకు శక్తి సమకూడు సాధనములు చేయవలయును. మనస్సు పరిపక్వమగుటకు బాలుని మనస్సు కొంచెము కష్టపెట్టవలెను. పాఠములెక్కువచేసి వాడెఱుగవలసిన విషయముల నెక్కువచేసి వానిమనస్సు చేత బరువుమోయించరాదు. ఒకటి రెండు గ్రంథములలోనే వానికి కొన్ని కొంతశబ్దములు చెప్పి కొంతవిషయములు చెప్పి వానిమనస్సు వికాసింపచేయవలెను. వాక్యరచనావిన్యాసము శక్తి మంతమై బోధకమై ఉద్బోధకమై యుండునట్లు రచియింపబడిన గ్రంథములే వాని కట్టలాభమును సమకూర్చును. ఒకానొక వాక్యనిర్మాణపద్ధతి పాఠకుని నెత్తురుడికించును. వానిమనస్సు నూహాత్మకముగా చేయును. అట్టి వానిని వాడు పసివాడు గ్రహించలేడని పెడద్రోయుటకన్న వానిమనస్సునకు యథాశక్తిగా సంస్కారము సమకూర్చునన్న యుద్దేశ్యముతో వానిచే నవి పఠింపజేయుట మంచిది.

పాడుపుకథలు మొదలైనవి క్లిష్టములయ్యును వాని మనస్సునకు ఉన్మీలనము కలిగించును. ఇది కష్టము, వాని మనస్సు గ్రహించలేదని యెంతవరకు వానిమనస్సును వానినుండి తొలగింతుమో అంతవరకు వాని మనస్సు పసితనమే వెళ్ళగ్రుక్కను. ఇది జడులైన బాలకుల కెల్లున్నను తెలివితేటలు కలవానిమనస్సును వామనము చేయును. ఇట్టిదోషములు ప్రస్తుత కావ్యపతనమువలన పరిహృతములగునని నా యూహ.

పసిపిల్లల పుస్తకములలో అరసున్నల శకటరేఖల పృథ్వితిధిక్యతల సంశయగ్రస్తబద్ధరూపనిర్ణయముల తగాదాలు బలిననవి. ఇవి పెద్దవా

దై నతర్వాత నేర్పవలసినవి. 'తాడు' ఈశబ్దములో నరసున్న యున్నదో లేదో పిల్లవాని కేల పట్టించవలయును? అర్థానుస్వారయు క్తమైన యీశబ్దమును చూచి వానిమనస్సులో బీజరూపముగ ఈ శబ్దస్వరూపము నిలుచునను భ్రాంతి తద్భిన్న ఫలప్రాప్త్యనంతరముకూడ తొలగ లేదనిన ఆభ్రాంతి భ్రాంతియే. పిల్లవానికి ప్రథమమున నేర్పవలసినది భాషాస్వభావము బహుశబ్దములు కాని తద్గ్రంథాధిక వ్యాకరణవిషయములు కావు. ఈ రెండు పనులయందు శ్రద్ధ అర్థవిషయిక భాషావిషయికములైన ప్రధానవిషయములం దశ్రద్ధయు నేడు గోచరించుచున్నవి. దీనికి బహ్వచార్యకమైన పరిసితులు హేతువులు. పెద్దలు విషయమును కొంచెము శ్రద్ధతో వరిశీలించి పాటాపడవలసియున్నది.

ఎంతకష్టపడి ప్రాథమికవిద్య తీర్చినను ఆంధ్రభాషజ్ఞానము దేశమున మిక్కిలి కొంతతపడియుండుట కనబడుచున్నది. దీనిని విచారించి యెట్టిగ్రంథములు బాలకులు చదివినచో ఈదోషములు పరిహృతములగునో ఆట్టి గ్రంథములు చదివించవలయునుగదా! నేడు పాఠ్యము లగుచున్న గ్రంథములు అల్పఫలప్రదములుగా కనిపించుచునే యున్నవి.

గురునాథరావుగారి గ్రంథము ఇట్టెప్రాప్తి కల్గుట కున్ముఖముగా నడచుచున్నదనుట యొకసారి పరించినచో పెద్దలకు తెలియకపోదు. వీ రేరికొన్న కథలలో బాలునిమనస్సు నాకర్షించి రుచిమంతమైన చక్కని బాటలో పెట్టగలిగిన ప్రణాళిక యొకటి గలదు. కల్పితగాథల పొంతతు బోక చరిత్రాత్మకములైన విషయములే సంగ్రహించికొనుట యొక విశేషము. దీనియందలిశయ్య యొక పద్ధతిది. ఉత్సాహజనకమైనది. అది కొంత మేలు తప్పక చేయగలదు.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, ఎమ్. ఏ.

మ న వి

‘నవ్యకథానిధి’ యను నీ చిన్నిపుస్తకమును ఆంధ్రవిద్యార్థిలోకమున కర్పించు సౌభాగ్యము నేడు లభించినందుకు మేము మిగుల సంతసించుచున్నాము. తెలుగు దేశములో బాలయియుపయోగార్థమై వెలువడు పాఠ్య గ్రంథము లిప్పటికే సంఖ్యాతీతముగనున్నను బాలర మనస్సును ఒక యున్నతప్రవృత్తియందు ప్రవేశపెట్ట గల యత్నము విరళముగామాత్రము గోచరించుచున్నది. కావున తన్మార్గమున ఎంతయైన నుద్యమించుట కవకాశము గలదని యెంచి మా గ్రంథాలయపక్షమున తొలి ప్రసూనముగ మేమి గ్రంథమును వెలువరించియున్నాము.

ఏతత్ గ్రంథరచయితలైన అయినంపూడి గురునాధరావుగారు ప్రాథమిక విద్యాలయముల యందు చిరకాలానుభవముగల బోధకులు. “ప్రాథమిక పాఠశాల” యను విద్యాప్రక్రమ ప్రధానసంపాదకులు. కావున విజ్ఞులైన యుపాధ్యాయుల నేకుల యభిరుచులను అనుభవములను చవిచూచినవారు. ఇట్టి పీఠ రచించిన యీ గ్రంథము ఆంధ్రవిద్యార్థుల విద్యావికాసమునకును మనస్సంస్కృతికిని తప్పక హేతుభూతము కాగలదని మానమ్మిక.

పవిత్రాశయముతో ప్రజాసంస్థయైన మా గ్రంథాలయము తలపెట్టిన యీ యుద్యమమును విద్యాశాఖాధికారులును అన్యవిద్యాభిమానులును సముచితరీతిని ఆదరించెదరని విశ్వసించుచున్నాము.

మా యభీప్సితమున కనుగుణముగా మాకీ పుస్తకము రచించి యిచ్చిన శ్రీ గురునాధరావుగారికిని పుస్తకమును సాంతముగా పరిశీలించి పీఠిక వ్రాసియిచ్చిన శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, ఎమ్. ఏ. గారికిని మా మనఃపూర్వక మైన యభివందనములు.

పె డ స న గ ల్లు , }
8—12—36. }

ఇట్లు,
ప్రకాశకులు.

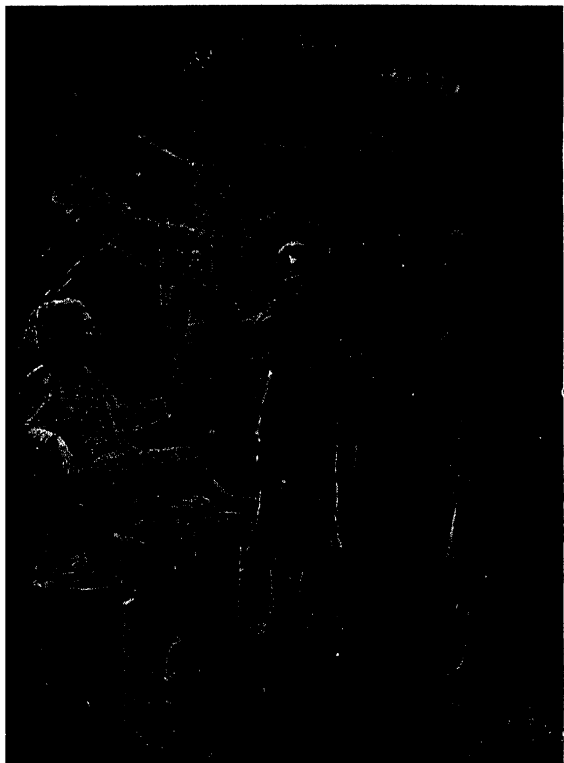

విషయ సూచిక

	విషయము			పేజీ
1	భగవద్గోష్ఠిమ	1
2	జోన్ ఆఫ్ ఆర్కు	4
3	పట్టుదల	7
4	సోక్రటీసు	10
5	న నైతి	13
6	క్యాసబయాంకా	15
7	సైరము	17
8	రహీము	20
9	నమ్రత	23
10	హాతింతాయి	26
11	సంయమరాయలు	29
12	అచ్చనాంబ	32
13	ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరుడు	35
14	జహంగీరు	38
15	స్వధర్మము	41
16	మాతృభక్తి	44
17	శివాజీ	46
18	స్వామిసత్య దేవుడు	48
19	వీరకుమారులు	51
20	చదువునకు ఫలము	54

వ పుట చూడుము.)

శివాజీ తన సైనికులు చెఱబెట్టితెచ్చిన మహమ్మదీయవనితను గన్నకుమార్తెవలె
 స్వామింది “ మాతల్లికి నీసౌందర్యమున్నయెడల నెంతబాగుండెడిది ! నే నెంత
 బద్ధప్తవంతుడనై యుండెడివాడను !! ఎంత సౌందర్యవంతుడనయ్యెడివాడను!!”
 ౨ శ్రీమహాపూర్వకముగ నాకొంతను గానుకలిచ్చి అమెభర్తకడ కంపివేసెను.

భ గ వ న్న హి మ

* *
*

బాలకా ! భగవానుడు నాటిన ప్రకృతివాటికలో విహరించుటకై యొకమారు నాతో నేతెంచెదవా ! అది నీలి మాకాశము. దానికి సోయగమును గూర్చు సహస్రకీరణుఁ డాతఁడు. తన చల్లని వెలుగుచే జగమును అనందింపజేయు అమృతమరీచిని, అతనికి నలువైపుల విరజిమ్మిన ముత్యాల వితతివలె నున్న సక్షత్రములను ఎఱుంగుదువుగదా ! అవి మేఘపఙ్క్తులు. వానినడుమ దాగురుమూతల నాడుకొను చున్నయవి విద్యుల్లతలు, అదిగో రత్న కాంతుల నీనుచున్న ఇంద్రధనుస్సు.

ఇక నీ దృష్టి నొకింత యిటు మరలింపుము. నభో మండలముతో ఎకసక్కెము లాడుచున్న పర్వతములను నేత్రపర్వముగఁ గాంచుము. ఆ పర్వతములనొరసి జలజల ప్రవ

శివాజీ తన సైనికులు చెబుటైతే తెచ్చిన మహమ్మదీయ వనితను గన్నకుమార్తెవలె
 సన్మానించి “ మాతల్లికి నీ సౌందర్యమున్నయెడల నెంత బాగుండెడిది ! నే నెంత
 యదృష్టవంతుడనై యుండెడివాడను !! ఎంత సౌందర్యవంతుడనయ్యెడివాడను!!”
 అని క్షమాపూర్వకముగ నాకొంతను గానుకలిచ్చి ఆమె భర్త కడ కంపివేసెను.

భ గ వ న్త హి మ

* *
*

బాలకా ! భగవానుడు నాటిన ప్రకృతివాటికలో విహరించుటకై యొకమారు నాతో నేతెంచెదవా ! అది నీలి మాకాశము. దానికి సోయగమును గూర్చు సహస్రకిరణుఁ డాతఁడు. తన చల్లని వెలుగుచే జగమును ఆనందింపజేయు అమృతమరీచిని, అతనికి సలువైపుల విరజిమ్మిన ముత్యాల వితతివలె నున్న నక్షత్రములను ఎఱుంగుదువుగదా ! అవి మేఘపచ్చులు. వానినడుమ దాగురుమూతల నాడుకొను చున్నయవి విద్యుల్లతలు. అదిగో రత్నకాంతుల నీనుచున్న ఇంద్రధనుస్సు.

ఇక నీ దృష్టి నొకింత యిటు మరలింపుము. సభో మండలముతో ఎకనక్కెము లాడుచున్న పర్వతములను నేత్రపర్వముగఁ గాంచుము. ఆ పర్వతములనొరసి జలజల ప్రవ

న వ్య క థా ని థి

హించు సెలయేళ్ల యొక్కారఁపునడకలు నీ కనులకు విందొనగూర్చు ననుకొందును. భయంకరమైనను మనోహరమైన విశాలవారాశినిఁ జూడుము. ఫలసుమధరితములైన వృక్షములు నీకు సంతోషమును గల్గించుటలేదా ! వినువీధిని ఎగయుచున్న పక్షుల కలకూజితములు నీవీనుల కెట్లుతోచుచున్నవి? చిత్రవిచిత్రములై లెక్కింప నలవికాని జీవవర్గములను బరికింపుము. కాని వీనియన్నింటికంటె మనోహరమైన నీ యాకృతినిఁ జూచికొనుట మాత్రము మఱవవలదునుమా !

ఇంతటి చక్కనిసృష్టి చేసిన యాతఁ డెంతచతురుఁడో! నీ కనుపాపలయందు ఈ విశాల ప్రకృతియొక్క సౌందర్యరేఖలు ప్రతిఫలింపఁజేసిన యాతనిధీశక్తి యెట్టిదో !

ఆతఁడు ప్రకృతిలోని ప్రతివస్తువు నీ కెట్లు నీతిపాఠము గఱపునట్లు రచించెనో గమనింపుము. “వేళకు మేల్కొంచి నీపనిలో నీవు నిమగ్నుఁడవు కావలయు”నని తరుణభాస్కరుఁడు నీకు హెచ్చరికలఁ జేయుచున్నాఁడు. వికసించినపుష్పములు నీకు మందహాసము నేర్పుచున్నవి. ఝంకారముసేయు భ్రమరములు నిన్ను సంగీతాభ్యాసమునకుఁ బురికొల్పుచున్నవి. ఫలభారముచే వంగినతరుశాఖలు నీకు విధేయతను గఱపుచున్నవి. నీరక్షీరములు నీకు ఎనలేని మిత్రభావమును బోధించుచున్నవి. తాకినయంతనే నీచేతికిఁ దనయెఱుపును సంక్రమింపఁజేసెడి

భ గ వ స్మ హి మ

గోరంట నీకు త్యాగమునుగూర్చినహితవు నొసంగుచున్నది. ఆకు రాలుకాలమం దుండెడి భూరుహములు “ఆపదలందు ధైర్యము వహింపు” మని యెఱిగించుచున్నవి. మనల నందఱి మోయుచున్న ధరణీతలము పవిత్రమైన సేవాధర్మమును బ్రదర్శించుచున్నది. తీవ్రగామి యగు సెలయేఱు “సీజీవిత పథమందు ఎల్లప్పుడు ముం దంజవేయు” మని నిన్ను ఉత్సాహ పెట్టుచున్నది.

విశ్వశిల్పి యగు ఆ భగవానునిలీలలు ఎన్నని వర్ణింపఁ గలము! ఏలిక యగు నాతనిప్రేమామృతమునకై విశ్వ మంతయుఁ దహతహపడుచున్నది. నిన్ను సర్వోత్తముఁడవైన మానవునిగా సృజించి నీకై యీచరాచరప్రపంచ మంతయు నేర్పరించిన ఆ కరుణామయునకు అనుదినము భక్తితో జోహారుల నర్పింపుము. నీకోరిక లన్నియు ఫలింపఁగలవు. నీజన్మము సార్థకము కాఁగలదు.

జోన్ ఆఫ్ ఆర్కు

* *
*

కొలదిశతాబ్దములనాటిమాట. ఆంగ్లేయులు ప్రాంసు దేశముపై దాడివెట్టి క్రీస్తుముగఁ గబళింపఁ జొచ్చిరి. పరాసు వారి బలపౌరుషములు వారియెదుట నిరుపయోగములైనవి. వత్సరములకొలది ఆంగ్లేయులవిజయవతాకము చాల నిరాతంకముగా నెగురసాగెను. వారి నెదిరించఁగల పురుషసింహము పరాసువారిలో నొక్కఁడైన బొడసూపియుండలేదు. ఫ్రాంసు దేశము పరాధీనము కానుండెను.

అట్టిసమయమున దైవ మొక యుజ్వలశక్తిని ప్రేంచి వారికిఁ బ్రసాదించెను. ఆ శక్తియే జోన్ ఆఫ్ ఆర్కు. అగుట కబలయే- పుట్టినది వెట్టిగొల్లకులముననే- అయిననేమి? ప్రతాపమునం దామె యీడులేని తేజస్విని. ఆంగ్లేయులవిజయక్రీడలు ఆమెకు హృదయశల్యములైనవి. స్వాతంత్ర్యజ్వాలలు ఆమె

హృదయమును జుట్టుముట్టినవి. నాటి కామె పదునెనిమిది వత్సరములు నిండిన పడుచుకన్నియ. ఈశ్వరప్రేరణచే ఆమె యొకనాడు ఫ్రెంచిరాజు ఛార్లసుకడ కేగి సమరవిహార మునకు అనుజ్ఞ వేడెను. తొలుత నాతడు పరిహసించెను. కాని యామె మరలమరల నొక్కుటచే నతఁ డంగీకరించి యొక సైనికదళ మిచ్చెను.

కట్టయే కాని కత్తిబట్టి యెఱుంగని గొల్లకన్నియ నాయకురాలు- పరాజయములచే బిటికివాటినపరాసు సైనికు లామెయనుచరులు- విజయపరంపరచే గర్వించియున్న ఆంగ్ల సైన్యముతో నెదుర్కోలు- ఎట్టివిచిత్రసంవిధానము. కాని సంకల్పబలము అమోఘమునుమా! ఆమెకే విజయము కల్గినది. ఫ్రెంచివారి యుత్సాహము మిన్నుముట్టినది.

ఆమెపరాక్రమఫలితముగ రాజు మరల బట్టాభిషిక్తుఁ డయ్యెను. పరాసులు ఆనందములో నోలలాడుచు మైమఱచిరి. కాని ఆంగ్లేయులుమాత్రము ప్రతీకారమునకై తహతహపడు చుండిరి. అది యానందముచే ఉన్మత్తులైయున్న పరాసుల కెట్లు గోచరింపఁగలదు? ఆర్కుకన్యమాత్ర మది యొకకంటఁ గాంచుచునే యుండెను. చెవి నిల్లు కట్టుకొని యామె యెంత పోరినను ఆమెమాటలు వారియన్మత్తతను దొలఁగింపలేకపో యెను. అందుచే నాపెయే స్వతంత్రముగఁ గార్యరంగమున

న వ్య క థా ని ధి

దుమికి యాంగ్లేయులతోఁ దలపడినది. కాని యభాగ్యవశమున
ఆమె యాంగ్లేయులచేఁజక్రెను. తమపరాజయములకుఁ గారణ
మైన యామెను వారు మాంత్రికురాలని నిర్ణయించిరి.

తామును అట్లే యెంచెద మని వాగ్దానముచేసి ఫ్రెంచి
వా రామెను నాంగ్లేయులబారినుండి విడిపించిరి. కాని
కృతజ్ఞతలేని పరాసులధికారులు విచారణచేసి ఆమెకు మరణ
దండన విధించిరి. నిష్కరుణముగా నామె కాల్చి చంపివేయఁ
బడినది.

పాఠ కా! ఆ పెయసమాన దేశాభిమానమున కిట్టివిపరీత
ఫలము ఘటిల్లునని నీ వ్రూహింపఁగలిగితివా? చరిత్రాకాశ
మున వెలుఁగొందుచున్న వీరతారకలలో ఆర్కుకన్య సాటి
లేనిది. వీరసింహులు వెన్నుఁజూపినచోట విజయాక్షతలు
చల్లిన వీరవనిత. ఓటువడిన పరాసుల గుండెదడఁ బోకార్చిన
విక్రమాన్విత. అట్టి సుగుణరాశికి విధివశముచే నెట్టి దయనీయ
స్థితి సంభవించినది! బాలకా! నీ వాదృశ్యము నొకింత నీమాన
సమునఁ జిత్రించుకొనినపుడు నీ యొడలు కంపింపకుండునా?
నీహృదయము దహించుకొనిపోకుండునా? మాతృదేశమునకై
యాత్మార్పణ మొనర్చిన వీరుల కెల్లఁ దలమానికమైన
యామెచరిత్రను నీహృదయఫలకముపై లిఖించుకొని
యెల్లప్పుడు పఠించుచుండుము.

ప టు ద ల

* *
*

“రాబర్టుబ్రూస్” అను నొక రాజు గలఁడు. అతఁ డేవేళ సింహాసన మధిష్ఠించెనో కాని నిరాత్మంకముగ రాజ్యభోగము లను అనుభవించి యెఱుంగఁడు. ఎప్పటికప్పు డేశత్రురాజు తనపై దండెత్తివచ్చునో యనియే యతనిభీతి. అతనికొలువు కూటములో యుద్ధచర్చలకుఁ దక్క అన్యవిషయములకు అవ కాశము లేకుండెను. సంగ్రామ మతనికి నిత్యకృత్యమైనది. ఎత్తినకత్తి దింపని దినము లెన్నియో యతని జీవితమునఁ గలవు. ఒకప్పు డతఁడు ఏడుపర్యాయము లరిసైన్యములతోఁ దలపడి పోరునల్పెను. కాని దురదృష్టవశమున నేడుపర్యాయ ములును బరాజయమే పొందెను. తుద కతఁడు హతాశుడై రాజ్యము విడిచి యొక నాఁ డొక మహీరుహచ్ఛాయను విశ్ర మించియుండెను.

న వ్య క థా ని థి

ఆసమయమున వృక్షముపైనున్న యొక సాలెపురు
గతనిదృష్టిమార్గమునఁ బడెను. అది తనగూటినుండి క్రిందికి
జారి తిరిగి పై కెక్క యత్నించుచున్నది. కాని నునుపైన
యా దారముపై నాలూతకు ఊత జిక్కదయ్యె. అయినను
విడువక యేడుమాటులు ప్రయత్నించినది; వ్యర్థమైనది. కాని
నిరుత్సాహము చెందలేదు. ఎనిమిదవసారి యత్నము సల్పినది.
కృషి ఫలించినది. అది హాయిగాఁ దనగూటఁ బ్రవేశించినది.

బ్రూన్ చక్రవర్తి యీదృశ్యమంతయుఁ దేకదృష్టితోఁ
జూచెను. ఆతనికనులయెదుటనుండి యొకయవనిక తొలఁగిన
ట్లయ్యెను. సహనమువహించి ప్రయత్నించినచో సాధ్యము
కాని పని లేదని యతనికి దృఢవిశ్వాసము గల్గెను. ఆతని
హృదయ మొక్కుమ్మడిగా నుత్సాహపరనశ మయ్యెను.
అతఁడు తటాలున లేచి తిరిగి తనరాజ్యమునఁ బ్రవేశించి సైని
కుల సమకూర్చుకొని మహోత్సాహముతో అరివర్గము నాకృ
మించెను. విజయము గాంచెను.

బాలకా ! విఘ్నములకు వెఱచి వితాకుపడుట వివేక
లక్షణము కాదు. విఘ్నములే మానవుని విజయసాధమునకుఁ
గొంపోవు సోపాన పంక్తులు. నీ గమ్యస్థానమునకును నీకును
మధ్య ఎన్నియంతరాయము లున్నను సరకుగొనవలదు. నీపట్టు
దలను బరీక్షించుటకే భగవంతుఁడు కష్టపరంపరలను గల్పించు

చుండును. జంకక వాని నెదుర్కొంటివా క్షణములో నీకష్టము
 లన్నింటిని దుడిచివేయఁగలశుభసమయమువచ్చుట నిశ్చయము.
 గర్జారావముచే లోకము కంపింపఁజేయు పయోధరము వెను
 వెంటనే శీతలవారి నిచ్చుట యెఱుఁగవా? నిప్పులు గ్రీక్కు
 గ్రీష్మాతపమును వెన్నాడి శీతలవాయువు వీచుటను గాంచవా?

సో క్రిటీసు

* *
*

అను దేశము కలదు. ఒకప్పు డచట ననేక దురాచారములు ప్రబలియుండెను. మతము పేరిట ఎన్నో ఘోరకృత్యము లనుదినము జరుగుచుండెను. ఎవరైన వానిని అరికట్టఁ దలఁచినచో మతావేశపరులైన ప్రజలును ప్రభువులును గూడ అడ్డుతగిలెడివారు. అందుచే నాదుష్కృత్యములను సంస్కరించుటకై యెవ్వరును సాహసింపలేకపోయిరి.

కొంతకాలమునకు “సోక్రిటీసు” అను మహాత్మ్యవేత్త యీ కార్యమునకుఁ బూనుకొనెను. దేశములోనియువకు లందఱిని బోధింపజేసి వారికి తమదురాచారములను గూర్చియు వానిని జక్కఁబెట్టవలసిన యావశ్యకతను గూర్చియు బాగుగా నచ్చఁజెప్పెను. వారందఱును సోక్రిటీసు అడుగుజాడలలో నడచుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. సోక్రిటీసు అచట యాచార

ముల నొకదానివెంట నొకటి సంస్కరింప మొదలుబెట్టెను. స్వార్థపరులైన కొందఱు కీపని కంటక మయ్యెను. వారు రాజును సమీపించి, “సోక్రీటీసు మనమతమును విధ్వంసము చేయుచున్నాడు. మనసభ్యతను మంటఁగలుప నున్నాడు. చేసిన అనర్థము వాటిల్లుట నిశ్చయమని కొండెములు చెప్పిరి. రాజు విశ్వసించి సోక్రీటీసును నిర్బంధించెను.

న్యాయాధిపతు లాతనిపై మోపఁబడిననేరము లన్నింటిని విచారించిరి. సోక్రీటీసు ‘తాను నిరపరాధి’ నని వాదించెను. కాని రాజాజ్ఞకు వశ్యులైన యధికారులు చెవిబెట్టలేదు. విషపానముచేసి మరణించునట్లుల నాజ్ఞాపించిరి.

కారాగృహములో సోక్రీటీసు ప్రశాంతముగఁ గూర్చుండియుండెను. అతనియెదుట విషపాత్రము ఉంచఁబడెను. ఒక మహాకార్యమునకై తనజీవితమును ధారవోయు నవకాశము లభించినందుకు అతనియాత్మ ఆనందముచేఁ దన్మయత్వము చెంది యుండెను. అతఁడు చిరునగవుతో ఆపాత్రయం దున్న విషమును ద్రావి పానములు బాసెను.

అహో! ఏమి త్యాగము! తన జాతిని సంస్కరించుటకై దృఢసంకల్పముతో ఆత్మార్పణమును గావించిన ధన్యజీవి యతఁడు. కావుననే ఆమహామహునిచరిత్ర మనకు స్మరింప యోగ్యమైనది.

న వ్య క థా ని థి

విద్యార్థి! నీ వాపురుషపుంగవుని దివ్యనామము పఠి
దినము జపించుచుండుము. నీహృదయవాటికలో ఉత్తమ భావ
ములు మొలకెత్తఁగలవు. ప్రకాశభాసురమైన యతని దివ్య
మూర్తిని నీమనోనేత్రమున కెదుట నెల్లప్పుడు నిలిపి యుంచు
కొనుము. నీ అజ్ఞానము నిన్ను దరిజేరకుండును.

లోకస్థితికి అట్టిమహాత్ములే శారకులు. గగనమునఁ
దారకలవలె విశ్వమున అట్టివారే ప్రకాశించుచుందురు. కాన
నీ వేది కర్తవ్యమని తలఁచెదవో దానిని నెరవేర్చుటయందు
ఒక వేళ నీవు నశ్వరమైన యీశరీరము అర్పింపవలసివచ్చినను
వెనుదీయవలదు. మరణభయము లేని కర్తవ్యాచరణముచే
నీకు అమృతత్వము ఘటించును.

సన్దేశి

* *
*

శ్రీవిద్యాసాగరునిపవిత్రనామమును నీవెప్పుడైన వింటివా! అతనిజీవిత మంతయు అగాధప్రేమను వెలార్చు అనేకగాథలతో నిండియున్నది. సాగరసామ్యము అతని కొక విద్యయందే కాక దానము, దాక్షిణ్యము మొదలగు సకలసద్గుణములయందును నొప్పుగలదు. అతఁడు దేశహితమునకై రేయింబవలు ఉద్యమించిన కర్మవీరుఁడు. చెమటోడ్చి గడించిన దంతయుఁ జేజూచినవారికెల్ల సహర్షముగ నిచ్చిన వదాన్య శేఖరుఁడు. అంతటి మహోన్నతగుణములు కలవాఁడు గావు ననే భారతావనిలో ఆయన కీమచ్చలేని యశస్సు.

అతఁడు కాశీఘట్టమునం దొక కళాశాలలోఁ గొంత కాలము ఆచార్యత్వము వహించి యుండెను. ఆసమయమున అచటనేయున్న మరొకకళాశాలలో రెట్టింపు జీతము లభింపఁ

న వ్య క థా ని ధి

గల యొకయుద్యోగము 'ఖాళీ' యయ్యెను. విద్యాసాగరుని విఖ్యాతపాండిత్య మెఱింగిన యాకాశాలాధికారులు ఆపదవి యం దతనినే నియోగింపఁ దలఁచి యాతని కాసంగతి నెఱిగించిరి.

నూతనపదవియందు ఇనుమడి వేతనము లభింపఁ గలదని బాగుగా నెఱిగియు అతఁడు సమ్మతింపక నిస్సహాయ స్థితియందున్న తన మిత్రుఁడగు తర్కవాచస్పతికి ఆపదవి నొసంగుఁడని వారిని వేడుకొనెను. విద్యాసాగరునిపైఁగల యభిమానముచే వా రాతనికోర్కెను నెరవేర్చుట కంగీకరించిరి. అపు డాతఁడు మహానందభరితుఁడై కాలక్షణము దర్శనవాచస్పతియింటి కేగి యాశుభసంవాదమును దెలిపెను.

విద్యాసాగరుని విశుద్ధప్రేమను గాంచి వాచస్పతి పరవశత్యమునంది యిట్లనెను. "సాగరా! నీవు మానవాకృతినున్న సాక్షాన్మాధవుఁడవుగాని కేవలమానవుఁడవు గావు.

ఔను! ఆమాటలోనిప్రతియక్షరమును సత్యసమ్మతము. స్వార్థపరత్వ మనునది యొకపెద్ద పిశాచము. దానికి వశులై యెంతటి నీచకార్యమునకైన వెనుదీయని మానవు లనేకులు గలరు. అట్టిస్థితిలో దనకార్యమునైన గాలఁదన్ని పదార్థమునకైన పాటుబడు విద్యసాగరువంటి సజ్జనుల నేమనవలెను? నిశ్చయముగా నతఁడు మాధవుఁడేగాని మానవుఁడుగాఁడు. అట్టి స్వర్గీయ గుణమే మానవజన్మను సార్థకపఱచును.

కౌ న బ యా ం కా

* *
*

నైలునదీప్రాంతమున ఆంగ్లేయులకును బరాసులకును ఒకప్పుడు ఘోరసంగరము తలస్థించెను. ఫ్రెంచిసేనాని యొకఁడు తన పదుమూడేడుల చిఱుతపాపని నొకయోడపై నిలుచుండఁబెట్టి “నాయానతి వచ్చువఱకు నీ విచ్చటనే కదలక నిలిచియుండు”మని యాజ్ఞాపించి తాను సమరసన్నాహమునఁ బ్రవేశించెను. కాని విధివశమున నతఁడు ఆహవ రంగమున మృత్యువుచేఁ గబళింపఁబడెను.

సంగ్రామము అంతకంతకు భయంకరమయ్యెను. శత ఘ్నులు కురిపించుచున్న యగ్నిజ్వాలలలో వేసకువేలు సైనికులు హతమగుచుండిరి. తుద కాభయంకరాగ్ని యానుకుమారబాలకుఁ డున్న యోడకుఁగూడ నంటుకొనెను. పాపమా బాలుఁడు తండ్రియాజ్ఞకై యెదురుచూచుచుండెను. తన జనకుఁడు విగతజీవుడైనసంగతి వానికి నెఱిగించువాఁ డొక

న వ్య క థా ని థి

డైన లేకుండెను. ఓడ విడిచి యందున్న సైనికులందఱు పారి పోయిరి. కాని యా ముద్దుపాపఁడు నిశ్చలచిత్తముతో జనకుని యానతికై నిరీక్షించుచుండెను. అగ్నిజ్వాలలు తుద కాతనిఁ జుట్టుముట్టెను. అయినను నిర్భీకుఁడగు నాబాలుని హృదయము అవంతయైనఁజలింపలేదు. వదనము పిటికిచూపుల కేనూత్రము తావీయలేదు. అతఁడు “తండ్రి! తండ్రి! నా కానతిచ్చెదవా! నే నింకను నిలువవలయునా? నా కర్తవ్యము ముగియలేదా?” యని యెలుగై త్తి రెండుమూఁడు మారులు అఱచెను. కాని మృత్యుగర్భమున దాగియున్న తనతండ్రికర్ణములం దాతని కఠారవ మెట్లు ప్రవేశింపఁ గలుగును?

తుట్టతుదకు హతాశుఁడై యా బాలకుఁ డొకయడుగైన మరల్చక తనయసువుల నుజ్జగించుటకే సంసిద్ధుడయ్యెను. ఎంతటి మనోనిగ్రహము! ముక్కుపచ్చలారని యా పసిపిల్లవాఁడు మొక్కవోనిధైర్యమునఁ దన శరీరము నగ్ని దేవునకు సమర్పించెను.

అయిన నేమి? జరయును మృతియునులేని యతని పవిత్రాత్మ తనవెలుగుతభుకుల నీ విశ్వ మంతయు వెదఁజల్లుట లేదా? పాఠకా! అతని నామము క్యాసబయాంకా. పసితనముననే పితౌజ్ఞుకై ప్రాణము లర్పించిన యా కసిగండు మనోద్రోహిమను నీ వెన్నఁడు మఱవకుము.

స్థైర్యము

* *

ఈశతాబ్దారంభమున జరిగినసంఘటన మిది. “పెరి కిల్సు” అను పేరుగల ఒకయోడ గలదు. స్కాట్లండునివాసి యొకఁ డద్దానియధిపతి. ఒకనాఁ డది ఆస్ట్రేలియాతీరమునుండి బయలుదేరినది. బయలుదేరుసమయమున ఆకాశమునిర్మలమై యుండెను. వాయువు అనుకూలముగా వీచుచుండెను. సముద్రము వీచీత్సుభితముగాక ప్రశాంతమై యొప్పుచుండెను. కాని కొంతదూరము ప్రయాణము సల్పునరి కా పోతము సముద్రమునం దదృశ్యమై యున్న యొక కొండకుఁ దగిలి విచ్చిన్నము కాఁదొడగెను.

హఠాత్ సంభవమైన యీవిపత్తున కందున్నయాత్మికులందఱు వెఱఁగంది యేమియును దోషక యిటునటుఁ బరువెత్త సాగిరి. నాకాధిపతి యాసందడి విని “ఊరక యుత్తరపడిన

స వ్య క థా ని థి

లాభమేమి? మన మిప్పుడు సేయఁదగినది కర్తవ్యలోచన గాని యార్తాలాపముకాదు. మీసంరక్షణమునకై సకలయత్నములఁ గావించెదను. ధైర్యమును దూరీకరింపవలదు. ఉత్సాహమున కురిపెట్టవలదు." అని యుద్బోధించి విపత్సమయమున నుపయోగించుటకై ప్రత్యేకముగా నున్న నావల నాయత్తపఱపించెను.

యాత్రికు లొకరొక్కరే యానాకలపై నెక్కి నిశ్చబ్దముగఁ గూర్చుండిరి. నావికు లుడుగని యుత్సాహముతో నావల నావలితీరమునకు నడపింపసాగిరి. ఓడనాయకుని యెడలేనియెచ్చరికలచే నావికులం దొకనవశక్తి జనించి వేయిచేతులతోఁ బనిచేయుచుండిరి. కన్నకనుఁ బొడిచికొన్నను గానరాని గాఢాంధకారము. సమీపస్థమైన దీపగృహమున దైవసంయోగముచే మేల్కనియున్న తద్రక్షకు లాఠోలాహలము విని దీపము వెలిగించిరి. నావికులశ్రమ ఫలించినది. నిరపాయముగ వారా నాకలనన్నింటిని నొడ్డుకు చేర్చిరి. నాకాధిపతియొక్క ధైర్యసైర్యములచే నాల్గువందలయేబదిమంది మృత్యుముఖము నుండి మరలింపఁబడిరి.

నడిసంద్రిమునఁ దటస్థించిన యావిపత్తును ధైర్యముతో నెదుర్కొనక యెవరికివారు తత్తరపాటుతోఁగాలహరణముచేసి యుందు రనుకొనుట? ఏమి జరిగియుండును?

బాలకా! మానవజీవితమం దిట్టివిషమసంఘటనము లెన్నో సంభవించుచుండును. అట్టిసమయములందే ధీరత వహించి కష్టనివారణమునకై శాంతముగ ఉద్యమింపవలెను. ఆపదలందు ధైర్యమును వీడితివా, నీవెందుకును గొఱమాలిన వాడ వగుదువు. కష్టములు నీపైఁ గాలుదువ్విసపుడు నిశ్చల మానసముతో నిర్భీకముగ నెదుర్కొనుము. కర్తవ్యమార్గము నుండి కాలు మరల్పక యుత్సాహముతో ముందంజవేయుము. శాంతవీరునకే సఫలత చేవాటులో నుండునని విశ్వసింపుము.

ర హీ ము

* *
*

రహీము అకృరుచక్రివర్తియొక్క మేనల్లుడు. అతనికి సంస్కృతభాషయందును పార్శ్వభాషయందును మొక్కవోని పాండిత్యము గలదు. అతడు కవులపాలిటి కల్పతరువు. దీనుల పాలిటి చింతామణి. అడుగుటయే తడవుగఁ జేతికివచ్చినదెల్ల నిచ్చివేయుట యతనిపరిపాటి. అతనికాలములో సహాయార్థ మతని సమీపించనివాఁడు లేడు. సమీపించి నిరాశుడైన వాఁడును లేడు.

అతఁ డకృరుచక్రివర్తియమాత్యులలో నొకఁడు. బొక్కసమంతయు అతనికై వనమై యుండెను. కాని, మితిలేని యాతనివదాన్యతచే నతనిసొంతయాస్తియే కాదు, చక్రివర్తి ధనాగారముగూడ శూన్యమగుచుండెను. ఈవృత్తాంతము

అశ్వరునకుఁ దెలిసెను. అతఁడు వెంటనే రహీముజాగీరు
లన్నియు ఆక్రమించుకొని దేశమునుండి వెడలనంపెను.

ఇంక రహీము నాశ్రయించుకొని యున్న యసంఖ్యాక
దీనుల కెవ్వరు దిక్కు-? అతనిదర్శనము లేమిచే వా రందరు విక
లత నొంది యతనికొఱకై దేశ దేశములు వెదకసాగిరి. తుద
కొకచోట నామహాపురుషుఁడు మట్టితట్టల మోయుచు వారి
దృష్టిపథమునఁ బడెను. ఆహా! కాలవిశేషము! మహాచక్రవర్తికి
మేనల్లుడై మహీభారమువహించిన మంత్రీసత్తముఁడు మట్టి
తట్టలను మోయుచున్నాఁడు. లోకముచూపులో నతఁడు
దరిదుండే. కాని లోకేశునిదృష్టిలో నతఁడే మహాధనికుఁడు.

ఆకటివ్రేగునఁ దనుజీరి విలపించుచున్న యా దరిద్రుల
దీనాలాపము లాతనిహృదయమునఁ జిచ్చువెట్టినవి. వివశుడై
యాతఁడు రాతివలె నిశ్చేష్టితుడయ్యెను. వేనకువేల నిచ్చుట
కైన వెనుకాడనియాతనిచేతిలో నేఁ డొకగవ్వయైన లేదయ్యె.
సాప మాతఁ డేమిచేయగలఁడు ?

తన హీనస్థితికై యంగలార్పుచు నిట్లనియెను. “అన్న
లారా! నన్ను విడువుఁడు. ఈరహీ మారహీము కాఁడు.
ఇతఁడు మాధుకరమెత్తియు మట్టితట్టల మోసికొనియు జీవించు
చున్నాఁడు.”

న వ్య క థా ని ధి

ఏమి కరుణాదృశ్యము!

దీనులకై దేశత్యాగముచేసి కడగండ్లపాలైన యాతని జాలిమనస్సున కెవరైన మదింపు వేయఁగలరా? మణిసాధము లను వదలి మట్టితట్టలఁ జేబట్టిన యాతఁడు సామాన్యఁడా? ఉన్నవారికి వానికున్నయాదార్యములో లేశమైన యున్న యెడల భూమిపై నీ యశాంతి యుండునా! ఈ యాక్రందన ముండునా?

వి న మృ త

* *
*

ప్రకృతి జగన్నియంత రచించిన యొకమనోహర కావ్యము. యుగములకొలది పఠించినను లేశమైన తఱుగని మహాగ్రంథ మది. ఎంతటి సునిశితబుద్ధికైనను అందని యగాధ విషయము లం దెన్నో గలవు. ప్రకృతిరహస్యములను బరిశీలించుటయందు తమధిషణాశక్తి సంతయు వినియోగించి కృత కృత్యతనందిన పండితులు కొలదిమంది మాత్రమే కలరు. వారిలో న్యూటన్ పండితుఁ డుగ్రేసరుఁడు. ప్రకృతియందలి నిగూఢవిషయము లెన్నింటినో యాతఁడు పరామర్శించి తన యసాధారణధశక్తిని లోకమునకు వెల్లడించెను.

వస్తుతతియందు ఆకర్షణశక్తి యెట్లున్నదో సూర్య చంద్రులు వారాశిని పోటుపాటుల నెట్లు కల్పించుచున్నారో సూర్యరశ్మిలో ఇంద్రధనువు వివిధవర్ణములయం దగపడు కిరణ

స వ్య క థా ని ధి

చయ మేరీతి నెలకొనియున్నదో మొదలగు అనేక విషయములపై నాతఁడు పరిశోధన గావించి సఫలత నందెను. ప్రకృతి సాగరమును నీరీతిగ మధించిన యామహామహాని ప్రతిభకు ఆంగ్లేయులు గర్వించుచుందురు.

ఒకనాఁడొకయాంగ్లవనిత అతని సమీపించి యాతని వైదుష్యమును బ్రశంసింప మొదలుపెట్టెను. అపు డాతఁడు వినముద్రితై యిట్లనెను. “విజ్ఞాన మొక బ్రహ్మాండమైన జల రాశి. నే నాజలరాశియొడ్డున గులకరాలను మాత్ర మేటికొని యానందించు నొక పసిపిల్లవాడను.”

ఆహా ! ఏమి యాతని వినయసంపత్తి ! ప్రకృతిశాస్త్రమునం దతనికిఁ బైచేయి లేదని ప్రపంచమంతయు వాకొనుచుండ నాతఁడు తనొక పిల్లవానితో నుపమించుకొనుచున్నాఁడు.

పదనుగలప్రజ్ఞా ప్రజ్ఞకుఁదగిన పాండితీపటిమ. పాండిత్యమునకు వన్నె పెట్టఁదగిన వినయసౌశీల్యము. విజ్ఞానవైభవమున పట్టమందిన యాతని కీసుగుణరాశి బంగారునకుఁ బరిమళమబ్బి నట్లయ్యెను. ఉండియు లేచి యల్పజ్ఞానముచే గర్వించు దురభిమానులు ఆతని విధేయతగాంచిన లజ్జింపకతప్పదుగదా !

బాలకా ! వినయవివేకములతోఁ గూడిన విజ్ఞానమే రాణింపునకు రాఁగలదని తెలిసికొనుము. విద్యచేతను ధనము

వి న మ్ర త

చేతను నీవు మత్తిల్లుట సహజము. అప్పుడు నీదృష్టిని ఈవిశాల
ప్రపంచముపై నొకసారి ప్రసరింపఁ జేసితివా నీకంటె నధికు
లెందఱో మహాతేజముతో నీకనులకు మిఱుమిట్లు గొలుపు
చుందురు. అప్పుడు నీ యహంకృతి యంతయు నోసరిల్లఁగలదు.

హా తిం తాయి

* *
*

“ నీకంటె నధికుని ఉత్తమగుణసంపన్నుని నీవెన్న జేనిఁ జూచితివా” యని హాతింతాయిని ఒకనాఁడతనిమిత్రులడిగిరి. హాతింతాయి అరబ్బుదేశస్థుఁడు. మహాధనికుఁడు. కాని యతనికి వన్నె తెచ్చినది అతనియాదార్యముకాని ధనము కాదు. ఉదారత కతఁడు ఉనికిపట్టు. వదాన్యత వానియింటికి వలచి వచ్చినది. దీనులసాయమునకే భగవానుఁడు తనయింట ధనమును గుదువపెట్టెనుగాని యితరుల ననుభవింపనీయక వ్యర్థముగా ముడిచిపెట్టుకొనుటకుఁ గాదని యతని యభిప్రాయము. కావుననే యత డర్థుల కెల్లప్పుడును గోర్కెమీఱ నిచ్చుచుండెడివాఁడు.

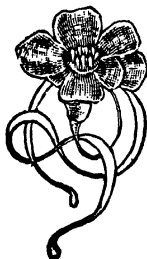
తనమిత్రులడిగినప్రశ్నకు హాతింతాయి మందహాసముతో “ఔను చూచితిని” అని బదులుచెప్పెను. ఉత్కంఠతో

“ఎవ్వఁ డాతఁడు? ఆతఁ డెట్టివాఁడు” అని వారు తిరిగి పోల్కించిరి. హతంతాయి యిట్లు సమాధాన మిచ్చెను. “నే నొక నాఁడు యజ్ఞపీఠమున నలువదియొంట్లెలను బలియిచ్చి యొక పెద్దవిందు చేసితిని. పిమ్మటఁ గొందఱు ప్రధానులు నన్ను వెంబడింపఁగా నే నొక యడవికి వెల్లితిని. అచట నొకకట్టెలఁ గొట్టెవాఁడు నా కగపడెను. అతఁడు పరుల నెవ్వరి నాశ్రయించి యెఱుఁగఁడు. కాయకష్టము చేసియే యతఁడు తన కుటుంబమునుబోషించుకొనుచున్నాఁడు. “ఓయీ! హతంతాయి నలుపుఁ విందునకై యనేకులు పోవుచుండఁగా నీవిచ్చట గట్టెలఁగొట్టనేల? విందారగించుటకై నీవేలఁ బోకుంటివి?”యని వానిని నేను బ్రోల్కించితిని. అపు డాతఁడు “అయ్యా! అతనివిందు నాకేల? నా కాలసేతులు కదలుచున్నంతవరకు నా కితరుల యాదార్యముతోఁ బనిలేదు. మిత్రులహస్తములు మిత్రుల కిడుఁగాక. ఉదారహస్తములు నిస్సంగులైన యతుల కిడుఁగాక. అంతియేకాని స్వావలంబియగువాఁడు పరాశ్రయమునకై యెన్నడును బ్రాకులాడఁడు.

పాఠకా! చూచితివా? యాకట్టెలవాని గంభీరవచన మధురిమ! అతనిమాటలయందు ఆత్మాభిమానము తోలు కాడుచున్నది. అతనిహృదయమందు స్వాతంత్ర్యప్రభలు ప్రకాశించుచున్నవి. అతనిముందట ముత్యాలరాశినుంచుము.

స వ్య క థా ని ధి

అతఁడు మురియఁడు. కాని తనమేనిపైఁ జిందెడి చెమట బిందువులఁ దిలకించి యుప్పుంగిపోగలఁడు. అతఁడే నిజముగ ధన్యజీవి. స్వేచ్ఛనుగోరు ప్రతివానికిని స్వావలంబనముకంటె ఉత్తమసాధనము లేదు. సచ్చరిత్రము నలవరచుకొనుటయందు మానవున కది ఎనలేని సామర్థ్యము ప్రసాదింపఁగలదు. క్షణ భంగురమైన జీవితమును అమృతమయ మొనరించుటకు అదియే పట్టుఁగొమ్మ. పరునియింట పంచభక్త్యములఁ గుడుచుటకంటె గట్టించి గంజియేని ద్రావి యభిమానము కాపాడుకొనుట యుత్తమ మని మఱవకుము.

సంయమరాయలు

* *
*

పృథ్వీరాజు ఢిల్లీ నేలిన ప్రతాపశాలి. అతడు ప్రజలను దన వతాకచ్ఛాయల సుఖంపఁజేసిన శూరశిఖామణి. మహా వారాజగు పరమార్ అతనికి బద్ధశత్రువు. ఒకప్పు డతడు పృథ్వీరాజుపై దండెత్తివచ్చెను. ఇరుకక్షులును రణకోవిదులైన సైనికులచే నిండియుండెను. కదనకోలాహలము మిన్నముట్టెను. యుద్ధము భయంకరముగా నుండెను. రణభూమిలో నెత్తురు తెట్లుకట్టినది. పీనులు గుట్టలు పడినవి. పృథ్వీరాజు శూరవరులైన తనసేనాపతుల నెందఱనో పోగొట్టుకొనెను. పోరిపోరి తుద కతడును మూర్ఛావశుడై నేలపై నొరిగెను.

అతని ప్రక్కనే సంయమరాయలు తొడలువిరిగి పడియుండెను. సంయమరాయలు పృథ్వీరాజుసర్దారులలోఁ బేరెన్నికఁగన్నవాడు. పడియున్న యాతడు తన యేలిక దురవస్థను

న వ్య క థా ని థ

గనులారఁజూచి సహింపలేకుండెను. కాకగృధ్రములు పృథ్వీ రాజును మృతునిగా భావించి యాతని మేనిమాంసము తినుటకై నలువైపుల నెగురుచుండెను. పృథుని యా విషమస్థితికిఁ దత్తరపాటుచెంది సంయమరాయలు రక్షణోపాయము లాలోచించుచుండెను. కాని తొడలు విటిగిన యాతఁడు రాజు నెట్లు సమీపింపఁగలఁడు? ఏరీతిని రక్షణసేయగలఁడు? తుద కతనికొక యుపాయము పొడగట్టెను. చెంతనే యున్న యొకతరవారిని గైకొని తన శరీరమునుండి మాంసఖండములఁ గోసికొని పక్షులకు విందొనర్పసాగెను. ఈవిధముగఁ బృథ్వీరాజు విహంగముల బారినుండి తప్పింపఁబడెను. పృథుని రక్షణమునకు సంయమరాయ లానందపరవశుడయ్యెను.

కొంతసేపటికి పృథ్వీరాజు మూర్ఛితేఱిచూడఁగా ఆ కరుణాదృశ్య మతనికంటఁబడెను. హృదయము గద్గదితమయ్యెను. కనులనుండి ప్రేమాశ్రువులు పొంగి పారలెను. ధన్యవాదము లర్పించుట కతనిహృదయము తొట్రువడుచుండెను. కాని పెదవులు తెరవకమున్నే పాపమాతఁడు మరల విగత స్మృతుడయ్యెను. సంయమరాయలు మాత్రము తనశరీరమును ఖండఖండములుగాఁ జేసి పక్షుల కానందము గూర్చుచు నేయుండెను.

ఇంతలో పృథ్వీరాజు నాస్థానకవియగు చందుడు రాజు

సన్దేషించుచు వచ్చి సంయమరాయల సమీపించెను. సంయమరాయ లొనర్చుచున్న అమానుషకార్యమునకు విస్మితుడై. “మిత్రమా! ఇంతసాహసమున కేల ఒడిగట్టితి ” వనెను. అంతట సంయమరాయ లిట్లు సమాధానము చెప్పెను. ‘పలికయుప్పతిని పెరిగిన యొడలిది. నేడాతని సౌకర్యమున కది విని యోగింపఁబడుచున్నది. ఇం దాశ్చర్యమేమున్నది. ఉచిత సమయమున ప్రభుని సేవించు భాగ్యము తటస్థించుట నాయదృష్టము. నాజన్మ ధన్యమైనది. ఇంక నాతనిరక్షించుభారము నీది.’

ఇట్లు వచించుచుండఁగ నే సంయమరాయలకు స్మృతి తప్పి పోయెను. కొలదికాలములో నే యాతఁడు తుదినిట్టూర్పు వదలి యీలోకము బాసి చనియెను.

అకుంతితమైన యాతని గాజభక్తికి అచ్చెరువొందని వా రెవరు? హృదయము జలదరింపఁజేయు నాతని వీరచరిత్ర యద్రితీయ మనుటకు సంశయముగలదా?

అచ్చమాంబ

* * *

అచ్చమాంబ యాంధ్రదేశమునకు వన్నె తెచ్చినవనితా రత్నములలో నొకరై. ఆమెతండ్రి యొకానొక సంస్థానములో అమాత్యుడుగాఁ బనిచేసియుండెను. అంతటి యున్న తునియింట జన్మించినను ఆసతీమతల్లి కల్లప్పుడును దీనుల పైననే దృష్టి. పరోపకృతి యామె జీవితపరమావధి.

ఒకనాఁడామె తన భర్తతో నెచ్చటకో పోవుచుండఁగా దారిలో నొకధర్మశాలయొద్ద నొకయార్తనాదము వినవచ్చెను. అదేమో చూతమని యామె సత్రములోనికి వెళ్లెను. వసివాడిన ముఖముతో మాసిన వసనముతో ఎల్లెత్తియేడ్చుచున్న యొక యబల ఆమెకంటఁబడెను. ఆమెను చూచిచూడఁగనే అచ్చమాంబ హృదయము ద్రవీభూతమైనది. ఆమెచెంతజేరి “ఏమమ్మా! ఇట్లేడ్చుచున్నావు కారణమేమి? ” యని ప్రేమ

తోఁ బ్రీశ్నించెను. అంతట “నామె తల్లీ! నాకిప్పుడు తొమ్మిదవ మాసము. గర్భభారముచే కూలికిఁ బోవుటకుగాని అన్నమడిగి తెచ్చికొనుటకుగాని యోషిక లేకున్నది. ఆకలిబాధచేఁ గడుపు దహించుకొని పోవుచున్నది. కాని యాలించువా రెవ్వరు? పాలించువారెవ్వరు? దైవగతి యెట్లున్నదో తెలియ* దని విలపించెను

దయామూర్తియైన అచ్చమాంబ వెంటనే చేత నాల్గు రూకలు పుచ్చుకొని “సోదరీ! ఈపైకము తీసికొని యీకష్ట కాల మెటులో గడుపుకొనుము. కలకాలము కష్టము లిటు కట్టుకొని యుండవుగదా! ఈశ్వరానుగ్రహముచే సుఖప్రసూతి నంది కొలదికాలములోనే యీ కష్టసాగరమును దాటఁగలవు. ఇంక నే పోయెదను* అనెను.

ఇంతలో నామెకు ప్రసవవేదన యారంభమైనది. ఆమె వారలెవ్వరును ఆమెచెంత లేదు. దీనాతిదీనయై సత్రములోఁ దలఁదాచుకొనుచున్న యాభాగ్యహీనకు మంత్రసాని యెక్కడ నుండి రాగలడు? అచ్చమాంబయే యభిమానము వదలి ఆమెకు సావికయయ్యెను. నిజసోదరికివలె ఆమెకుఁ బ్రేమతోఁ బురుడువోసి యానాల్గు దినము లచటనే యుండి యనంతర మామె స్వగృహము చేరెను.

స వ్య క థా ని థి

ప్రియపాతకా !, ఆరీతిని అన్యుల కష్టసుఖములయందు బాల్గొను ఉదారస్వాంతులు మనలో లెక్కకు మిక్కిలితక్కువ. అందుచేతనే మన తెనుగుతల్లి కీ కంటతడి. అహంకృతియు అభిమానమును మనల నొడిసిపట్టియున్నంతవర కీ తడియారదు. పరహితమును గోరని నీప్రాభవమంతయు వ్యర్థమని నమ్ముము. నీవు నీసర్వస్వమును నిస్సహాయులకై వినియోగింప సంసిద్ధుడవై యున్నపుడే నీజీవితము చరితార్థము కాగలదు. అచ్చుమాంబ జీవితమును తేజోవంతముగను స్మరణీయముగను జేసిన దామెదీనహితాభిలాషయేకాని యైశ్వర్యముగాదు. కులీనతయుఁ గాదు.

ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరుడు

* *
*

ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరుని పేరు ఒకతూరి విని
యుంటివిగాదా ! నిజముగ నతఁడు విద్యాసాగరుడే. అతడు తన
దేశసోదరులకుఁ జేసిన సేవ యపారము. అతని తలంపులలోను
మాటలలోను జేష్టలలోను ఇతరులు నేర్వఁదగిన విశేష మే
దియో తప్పక యుండెడిది.

ఒకనాఁడతఁడు “బర్దాన్” అను నగరమునకు వెళ్లెను.
రైలునుండి యతనితోఁబాటు మఱియొకఁడుకూడ దిగెను.
అతఁడు యువకుఁడు. చక్కని దుస్తులు ధరించియుండెను.
చేతిలో నొక చిన్నిపెట్టెమాత్రము గలదు. అది యాతఁడు
మోయఁదగినంత బరువునుగూడఁ గలిగియుండదు. కాని దాని
నింటికి మోసికొనిపోవుటకై యతఁడు లజ్జించుచుండెను. కూలి
వానికొక కటునిటుఁ గలయఁజూచెను. కాని షెద్దపట్టణము కాక

స వ్య క థా ని థి

పోవుటచే కూలిమనుష్యు లెవ్వరు సచ్చట వేచియుండలేదు. తుదకు అతనికే మోయక తప్పినదికాదు.

నేషన్లనుండి బయలుదేరినాడు. కాని అడుగులు తడఁ బడుచున్నవి. ఏదో అసురకృత్యముచేయ సంకల్పించిన వాని వలె బెదరిబెదరి నలుఁగడల దృష్టి నిగుడించుచుండెను. ఒడలం తయు ముచ్చెచుటలు బోసినవి. వెన్నుజుఱచి “ఇట్టి యల్పపుఁ బనికిఁ బాల్పడితివే”మని యెవడో మందలించుచున్నట్లు మాటి మాటికి యులికిపడి వెన్నకుదిరిగి చూచుచుండెను.

ఇంతలో వయసుజాతిన వృద్ధుఁడొకఁడు ఆ యువకుని సమీపించి “ పెట్టె నాకిండు, నేఁ గొనితెచ్చెద ” ననియెను. యువకుని యాందోళనయంతయు నొక్కమారు శమించినది. మారుమాటాడక పెట్టె యతనిచేతి కిచ్చి సగర్వముగ ముందు నడువసాగెను. వృద్ధుఁ డాతని యింటిదాక పెట్టెను మోసి కొనివెళ్లి యిచ్చి తన దారిని వెడలిపోయెను.

ఆ దినముననే సాయంసమయమున ఆ సగరములో నొక పెద్ద సభ జరిగెను. ఆ సభకు విద్యాసాగరుఁ డధిపతి. ఆ మహామహుని దర్శించి యాతని యమృతవాక్కులు వినుటకై వేనకువేలు జను లేతెంచితిరి. ఆ యువకుఁడును సభలోఁ బాల్గొనుటకే వచ్చియుండెను. సభాసమయమున కచ్చటికి వచ్చి విద్యాసాగరుని వీక్షించి శిలాప్రతిమవలె మ్రోన్పడి

ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరుడు

యుండెను. అతనిపై నొకపిడుగు పడినట్లయినది. ఉదయమాతని పెట్టెమోసికొనివచ్చిన దీ విద్యాసాగరుడే !

సభ ముగిసినవెనుక ఆ యువకుడు విద్యాసాగరుని యింటికేగి పాదములపై వ్రాలి తన యజ్ఞానమును మన్నింపుమని వేడుకొనెను.

విద్యార్థీ ! యువకుని వెట్టియూహలును విద్యాసాగరుని విశాల వర్తనమును నీ కనులకు ఎట్లు పొడగట్టుచున్నవి? నీవు ప్రపంచమున గొప్ప వాడవు కాదలచినచో ఉత్తమ కార్యములు చేయుటకన్న వేఱుమార్గములేదు. సుందరములగు నుడువులు ధరించుట, చందనాదులచే శరీర మలంకరించుకొనుట, కురులు దువ్వుకొనుట, పూలు ముడిచికొనుట- ఇవి యెన్నటికిని నీ ప్రతిష్ఠకుఁ గారణములుకావు. సద్గుణములే నీకు యశస్సు చేకూర్చుగల సాధనములు. బాహిరమైన నీ కృత్రిమవేషమునుజూచి ప్రపంచము నిన్నెన్నడు గౌరవించదు. అభిమానమువదలి నీ పనులను నీవు స్వయముగాఁ జేసికొనుటకే నీవు సిగ్గిలినచో నీవీ ప్రపంచమునఁ జేయఁగల ఘనకార్యము లింకేమిగలవు? దురభిమానమును పిశాచమును దరిజేరనీయకుము. నీ జీవిత మపు డెంతో సుఖవంతముగ నుండును.

హం గీ రు

* *

జహంగీరుచక్రవర్తి మిగులన్యాయప్రియుడు. విపన్నుల కన్ని వేళలయందును దర్శనమిచ్చి న్యాయవిచారణ చేసెడివాడు. అతని కోటతలవాకిలియొద్ద నొక గంట కట్టబడియుండును. చక్రవర్తిదర్శన మభిలషించిన వాఁ డెవఁడైనను ఏవేళనైనను దానిని మోగించవచ్చును. నడికిరేయాగాక అతఁ డా మోతవిని న్యాయము విచారించి పంపెడివాడు. ప్రజారంజకుడైన యట్టిప్రభువే ప్రభువు. స్వర్గము నతకరించెడువాని రాజ్యమే రాజ్యము.

ఒకనాఁ డతడు నిండోలగమున నుండఁగా ఘంటా రావము కర్ణపుటమును జొచ్చెను. వెంటనే యాతఁడు సభాకార్యమునిలిపి గంటమ్రోగించినహానిని లోనికిఁ దోడ్పరచుకొనినను. ఒక చాకిత గుండియలవియ నేడ్చుచువచ్చి యిట్లు మొరవెట్టు

కొనెను. “ప్రభూ! నాభర్తయు నేనును యమునానదిలో బట్టల నుదికికొనుచుండఁగాఁ దమకోటవైపునుండి యొక తుపాకి గుండువచ్చి నాభర్తకుఁ దగిలినది. వెంటనే యాతఁడు విగతజీవుఁడయ్యెను. దేవరవా రీ యనాథకు న్యాయముకల్పింప వలెను.”

జహంగీరు ఖన్నుడై యల్లెయని ‘వాయిదా’ వేసెను. ఆ ఘాతుకకృత్యము చేసినదెవ్వరో జాడలు దీయుటకై రహస్యముగ యత్నించెను. తనప్రియురాలగు సూరజహన్ వినోదార్థము తుపాకిప్రేల్పెననియు అదియే మడివేలుమృతికిఁ గారణమయ్యెననియు దెలియవచ్చెను.

‘వాయిదా’ వేళకు చక్రవర్తి మంత్రులతోను సామంతులతోను సభదీరించి యుండెను. తనదీనదృష్టుల రాజముఖముపై నిలిపి రజకి యొకవైపున నిలుచుండియుండెను. సభలోనివారందఱు చక్రవర్తి యిపుడేమిన్యాయము చెప్పనోయని యెదురుచూచుచుండిరి. జహంగీరుక దట్టించిన తుపాకీని దెప్పించి చాకలిదానిచేతి కిచ్చి యిట్లనెను. “ఓసీ! సూరజహన్ నీభర్తను జంపి నిన్ను విధవను జేసినది. అట్లే నీవును ఈతుపాకీనిప్రేల్పి యామెభర్తనగు నన్ను జంపివేయుము. ఆమెయు నీవలెనే యనాథ కాగలదు.”

న వ్య క థా ని థి

చాకిత యంతసాహసమున కొడిగట్టఁగలదా! అది యట్లు
నేయ నిరాకరించినది. జహంగీరప్పుడామెకు నొక జాగీరు ఇచ్చెను.
అది నేటికిని ఆమెసంతతివారి యధీనములోనే యున్నదట.

బాలకా! చూచితివా! న్యాయపాలనమున ఆచక్రవర్తికిఁ
గల గాఢానురాగము! తనయెడ తలలో నాలుకవలెఁ బ్రవ
ర్తించుచుఁ దనసౌఖ్యములకెల్ల నేకైకకారణమైన తనయర్థాం
గినిఁ దన ప్రేమంపుటిల్లాలిని సైతము న్యాయముమోల
తృణముగా భావింపఁగలిగిన యాతని సమబుద్ధి కొనియాడఁ
దగినదికాదా! జీవనవికాసము కోరు ప్రతిమానవుఁడును అట్టి
శక్తిని సంపాదించుటకే ప్రయత్నము చేయవలెన. న్యాయ
దేవతయెదుట ఎట్టివస్తువునైన బలివెట్ట సంసిద్ధుఁడగువాని
జీవితమే జీవితము. అట్టివానికే యీ ప్రపంచమంతయుఁ బాదా
కాంతము కాఁగలదు.

స్వధర్మము

* *
*

భారతదేశము మహాప్రవక్తలకుఁ బుట్టినిల్లు. ఒక్కొక్క ప్రవక్త జనించి యొక్కొక్కమతమును వెలయించినాఁడు. గురు నానకు సిక్కుమతస్థాపకుఁడు. సిక్కులకుస్వమతముపైఁగల యభిమానము వర్ణింపనలవికానిది. మతాభిమానము, స్వాతంత్ర్య ప్రియత, శౌర్యసంపత్తి వారికి ఉగ్గుతోఁ బెట్టినగుణములు.

గోవిందసింహుఁడు వారి పదియవగురువు. అతఁడు మహా పరాక్రమశాలి. తనమతమును గాపాడుటకై యనేకపర్యాయములు కదనరంగమున నెత్తురోడ్చిన వీరసింహుఁడు. స్వధర్మమునకై చచ్చుటయే మేలుకాని పరధర్మము స్వీకరించుట పాడిగాదని లోకమునకుఁ జాటిన మతాభిమాని. అతనికొడుకు లిద్వరును చిన్నతనముననే సర్వలక్షణసంపన్నులై అన్నివిష

న వ్య క థా ని థి

యములందును దండ్రిని మఱపింపజాలియుండిరి. ఔను!
సింహముకడుపున సింహశాబకములే జనించునుగదా!

ఒకప్పుడు సిక్కులకును మహమ్మదీయులకును మహా
సంగ్రామము జరిగెను. గోవిందసింహుఁడు తుదిదాక వీరవిహా
రము జేసి రణస్థలియందే యనువులువాసెను. అతనికుమారు
లిరువురు శత్రుసైనికులచేఁ జిక్కిరి. సైనికులు ఆ వీరకుమారు
లను బాదుషాయొద్దకు తీసికొనివెళ్లిరి. పాదుషా యిట్లనియె.
‘బాలకులారా! వైరులఁజెండాడుటయనఁజెండాటయనుకొంటిరా?
వనవలపు వదలని మీచిఱుతవయస్సెక్కడ? ఈ సంగరక్షిడ
లెక్కడ? అదృష్టవంతులు కావుననే బ్రతిక బయటఁబడితిరి.
పవిత్రమైన మాయిస్లాముమతమును పరిగ్రహింపుడు. మీకు
రవంతయైన వంతులుగదు. మీకు మీకోరినరాజ్యభోగ
ములు లభింపఁగలవు.

ఆమాటలు విని బాలకులు సాభిమానముగ “అయ్యా!
నిజధర్మమునకు నీళ్లు విడిచినవెనుక రాజ్య మెందుకు? పదవు
లెందుకు? నీటిబుగ్గవలె నిల్కడలేని ఇహ సౌఖ్యముకంటె
శాశ్వతసుఖమిచ్చు స్వధర్మమే మాకుఁ బాటెంపఁ దగినది.
తుచ్ఛములగు మాప్రాణములైన మీకత్తికి ఎరగా నిచ్చె
దముగాని మాధర్మముమాత్రము మేము విడిచిపెట్టము” అని
పల్కిరి. పాదుషా కోపావేశపరవశుఁడై బెదరించి చూచెను.

కాని వారు చలింపక మీరు మీమతమును “ప్రేమింపవచ్చును గాని అన్యమతములను అపమార్గము పట్టింప యత్నించుట యోటిన్యాయము? మీకిన్కకుఁ గలఁతఁజెందము. మీలాలనకు లొంగము” అని నిర్భయముగా జెప్పిరి. పాదుషా వారిమత విశ్వాసము గాంచి చకితుఁడయ్యెను.

పాఠకా! అల్పలాభములకై మతధర్మముల సంగడివెట్టి జాతికంతకు అవసతి కల్పించు అభాగ్యులకును ఈవీరకుమారు లకును సాదృశ్యము కలదా! లేదు. వయసునఁ బిన్నులైనను జ్ఞానమున వృద్ధు లా బాలకులు. కావుననే వారి పవిత్రనామ ములు చరిత్రలో బంగారుఅక్కరములఁ బరిఢవిల్లుచున్నవి. అట్లేనీవును నీమతమందు సంపూర్ణవిశ్వాసముగల్గియుండవలెను. మేరువు నీకు చేరువగుఁగాక. మృత్యువు నీమోల నృత్యము సల్పుఁగాక. వ్యామోహమునొందఁగూడదు. భీతిచెందఁగూడదు. స్వధర్మము నెరవేర్చుటయందే నిరతాసక్తి గల్గియుండవలెను. పరమతము నాశ్రయించి నూతేండ్లు మనుటకంటె స్వమతాధి కారమున జీవించు ఒకనిముసమైనను నీకు చిరకీర్తిని గడించ గలదు. కాన స్వధర్మరక్షణమే నీజీవితపరమావధి యని విశ్వ సింఛుము.

మా తృభక్తి

* *
*

నెపోలియను ఐరోపాఖండమునంతను గజగజలాడించిన
వీరచక్రవర్తి. నాడును నేడును అతనికెనయైన శూరుడు
ప్రపంచములో జనించియుండలేదు. పరాక్రమ మతనియందు
మూర్తిభవించినది, ఉదారత యతనికిఁ బెట్టనిసొమ్ము.

ఒకప్పు డొక ఆంగ్లసైనికుఁ డతనిచే బంధింపఁబడెను.
పాపము! ఆసిపాయి తనతల్లి కొక్కడే పుత్రుఁడు. అతనికి ఆమె
పై మితిలేనిభక్తి. ఆమెకును అతనియందపారమైనవాత్సల్యము.
ఇక నొకరినొకరు విడిచియుండుట దుర్లభముగదా! తలవని
తలంపుగాఁ గల్గిన యెడఁబాటుచే నతఁడు కృశించిపోవుచుం
డెను. కాని మార్గమేది! తానున్నది పరాసుదేశములో దుర్భే
ద్యమైన కారాగృహమందు; తనతల్లియున్నది సముద్రమున
కవ్వల ఇంగ్లండుదేశమందు. కారాగారమునుండి తప్పించు
కొనుటెట్లు? ఆపారావారమును దాటుటెట్లు? కాని దృఢసంక
ల్పము దారిచూపకపోదు. కావలివారు కనుమూసినప్పుడు

మా తృ భ క్తి

గవాక్షము పెకలించి యతఁడు వెలికురికినాఁడు. తెల్లవాఱక మునుపే సముద్రతీరముచేరి తరుణోపాయ మాలోచించుచు న్నాడు. కాని దురదృష్టవశమున జయిబుఅధికారులు వెంటాడి వచ్చిరి అసైనికుని యాశలన్నియు నడుగంటినవి. అధికారు లతని రెక్కలుగట్టి నెపోలియన్ సమక్షమునకుఁ దీసికొనివచ్చిరి.

అతఁడు తనదీనవృత్తాంతము నెపోలియన్ చక్కవర్తికి విన్నవించుకొనెను. పాణిణములపైఁగలతీపిచేఁగాక తల్లికి ఆనందమును గూర్చులాలసతో అసైనికుఁ డొనరించిన సాహస కృత్యము చక్కవర్తిహృదయము కరగించివైచినది. వెంటనే యాతనిమన్నించి యతని జననియొద్దకుఁ బంపివేసెను.

పాఠకా! చూచితివా! మాతృభక్తి యాసైనికు నెట్టి సాహసకార్యమునకు పేరించినదో! ఆతఁడైనను తనయందట్టియద్భుతశక్తు లిమిడియుండెనని యెఱుంగకపోవచ్చును. కాని తల్లియందుఁగల గాఢానురాగము ఆగుప్తశక్తుల రేకెత్తించినది. ఆత్మార్పణమునకు నడుము గట్టించినది. తల్లిమోలఁ దక్కినప్రపంచమంతయుఁ గడ్డిపోచవలె గన్నడినది. శాత్రుని హృదయసీమను ఔదార్యవాహినిఁ బ్రహింపఁజేసినది. మాతృభక్తియొక్క మాధుర్యము నెవరు వర్ణింపఁగలరు? కావున నెన్నియిక్కట్టులందైనను మాతృభక్తిని విడనాడకుము. నిన్ను నవమానములు మోసి కని పెంచి నిన్నే తనసర్వస్వముగాఁ భావించు నీ తల్లికంటె నీకుఁ బూజ్యవస్తువు వేఱు లేదని గ్రహింపుము.

భ త్ర ప తి శి వా జీ

* *
*

పాతకా ! నీవు శివాజీచక్రవర్తియొక్క పవిత్రనామమును వినియుందువు. అతనిచరిత్రనుగూడ పఠించియుందువు. అతఁడు సాధారణమానవుఁడు కాఁడు. పరమతముల యాకాంతిచే గఱకుతగ్గుచున్న హిందూమతమును ఉద్ధరించుటకై యవతరించిన మహానుభావుఁడు. చిన్ననాఁడు గురువులుచెప్పిన హితవులను మన్నించి దృఢసంకల్పముతో స్వతంత్రరాజ్యస్థాపనగావించి తన కీర్తిచంద్రికలను నిగంతముల కంపిన ధీరుఁడు. భారతజనని కతఁడు నోములపంట. భారతజాతి కతఁ డాదర్శప్రాయుఁడు.

రత్నములన్నియు సాగరమును జేరినట్లు గుణరత్నములన్నియు వాని నాశ్రయించినవి. అతఁడు పరకాంతల బలుకరించి యెఱుగఁడు. పరులమనస్సు నొవ్వనాడుట యేమో అతనికిఁ దెలియదు. పరమతద్వేషము మూర్ఖలక్షణమని యాతనివిశ్వాసము. ఒకప్పుడు మహమ్మదీయులమతగ్రంథమగు “కురాన్” అతని చేజిక్కినది. అతఁడు పూజ్యభావముతో దానిని గనుల కద్దికొని పల్లకీయం దునిచి తిరిగి పాదుషా

యొద్దకుఁ బంపివేసెను. మఱియొకతూరి ఆతనిపై నికులు మహా ముదీయవనితనొక రైను యుద్ధములోఁ జెఱవెట్టితెచ్చిరి. ఆ సీచ కార్యముగాంచి శివాజీయొడలు మండిపోయినది. తనువు కంప మందినది. ఆ సై నికుల నదల్పి ఆమెను గన్నకుమార్తెవలె నన్నానించి “మాతల్లికి నీ సౌందర్యమున్నయెడల నెంత బాగుండెడిది! నేనెంత యదృష్టవంతుండనై యుండెడివాఁడను! ఎంతసౌందర్యవంతుండ నయ్యెడివాఁడను!” అని క్షమాపూర్వక ముగ నా కాంతను ఆమె భర్తకడ కంపివేసెను.

బాలకా! అతనిహృదయ మెంత విశాలమైనదో ఆలో చించుము. క్షత్రధర్మముననుసరించి మహామ్మదీయులపై నై మన స్యము కల్గియున్నను, ఆతఁడు వారిమతమును ఎన్నడు నిరసించి యెఱుఁగడు. ఆ మహామహునియందున్న గొప్ప తన మదియే. మత ద్వేషముతోమండిపోవుచున్న దేశమునకును జాతికిని ముక్తిలేదని గ్రహింపుము. వాహినులన్నియు సాగరమును జేరునట్లే మతములన్నియు సర్వేశ్వరునియొద్దకుఁ గొంపోవు సాధనాంతరములే. నీమతమందున్న సుగుణములే యన్యమతము లందును గలవని భావింపుము. మనకు గమ్య మొకటి యైయు న్నపుడు నీ వొకమార్గమునను నే నొకమార్గమున బోయిన హాని యేమిగలదు? అంతమాత్రమునకు మనకు విరోధ మేల కలుగవలెను? మతస్థాపకులైన పృవక్తలందఱు లోకేశునిచేఁ బంపఁబడినవారే. భిన్నరుచులచే మతమునకు భిన్నరూపము లేర్పడినను వానిలో నిగూఢముగా నున్న పరమార్థ మొక్కటే. అది సాధించుటే నీధ్యేయము. అదియే నీవు ప్రాపింపఁదగినది.

స్వామి సత్యదేవుడు

* *

బాలకా! నీవు సత్యదేవుని పేరు వినియుండవు. అతనిది ఉత్తరభారతదేశము. మాతృదేశమునకై సర్వము ధారవోసి సన్యసించిన మహానుభావుడు. సన్యసించినను దేశము నుద్ధరించుటయే యతనిలక్ష్యము. జాతిని పౌరుషవంతము నేయుటయే యతనిసంకల్పము.

అతఁ డొకనాఁడు రైలులోఁ బ్రయాణముచేయుచుండెను. అతనిప్రక్కనే యొక బంగళీయువకుండు కూర్చుండెను. వానిది దుర్బలశరీరము. యువకుడేకాని ముఖమున కళలేదు. కనులయం దుత్సాహరేఖలు తొలుకాడుటలేదు.

ఒకచోట నాపొగబండి యాగినది. యువకుడు తాను కూర్చున్నచోట గురుతుకుఁ దనటోపీనుంచి దాహము తీర్చి కొనుటకై క్రిందకు దిగెను. ఇంతలో ఆజానుబాహువు దృఢ

సత్య దేవుడు

కాయుడునగు పఠా నొకడు తటాలున లోనికి బ్రవేశించి. ఆయువకుని స్థాన మాక్రమించుకొనెను. యువకుడు తిరిగి వచ్చెను గాని యేమిచేయఁగలడు? బలశాలియైన ఆపఠాను నెట్లు లేవఁగొట్టకలడు? హతాశుడై యొకమూల నొదిగి నిలుచుండెను. పఠానుపరుషవర్తనమును యువకునినిస్సహాయత్వమును జూచుచున్న సత్యదేవునకు హృదయము మండిపోయినది. అతఁడు కోపము ఆపుకొనలేక పఠానుతో నిట్లనియె

సత్య:-- ఓయీ! నీవు కూర్చున్నచోటు ఆయువకునిది. అతఁడు క్రిందికి దిగినసమయమున నీవు దౌర్జన్యముగా నాస్థాన మాక్రమించుకొనుట యక్రమము.

పఠా:--ఓహో! నీవునాకు హితము చెప్పవచ్చితేవా? రైలులో నొకనిచోటేమి? నాయుచ్చవచ్చిన తావునఁ గూర్చుంటిని. అట్లుకాక యక్రమముగాఁ గూర్చున్ననునీవేమిజేయఁగలవు?

సత్యదేవుడు సరోషముగా “ఏదీ! నే లేచెదను. నాచోట గూర్చుండుము. నీపాస్లేమగునో తెలియు” ననిలేచెను. మదో న్మత్తుడై యున్న యాపఠాను తలపంకించి యాతల మాక్రమించుకొనెను సత్యదేవుడు వెంటనే యాతనిఁ గ్రిందికిలాగి ముష్టిఘాతములచే ముంజెరమలలోనికి నెత్తురు వచ్చునటులఁ గొట్టెను. సత్యదేవుడు మిగుల బలాధ్యుడు. అతనిముందు

న వ్య క థా ని థి

పఠాను ఆటలు సాగలేదు. తుదకతఁడు వినమ్మిడై “స్వామీ! మీకింత యాగ్రహము తగునా”యనెను. ఈ దృశ్యముగాంచు చున్న ఆయువకునిముఖ మపుడు విప్పారెను. అతఁడు పరి హాసముగ “ఔనోయీ! వారు స్వాములే! అయిననేమి? మాటచే విననియప్పుడు కాలిచేనైన వినిపింపఁగల సమర్థులు” అనెను.

పాఠకా! ఇది కేవలము విని వినోదింపఁదగినవిషయము కాదు. నీవు ఈ సంఘటనముపై దీర్ఘాలోచన చేయవలెను. నిర్వీర్యమగు జాతికి నిలువ నీడయే లేదనినీవు గ్రహింపవలెను. ఈయుగములో దుడ్డెవ్వనిచేత నుండునో గొడ్డు వానిదే. బలహీనునకు మానవసహజమగుహక్కులుగూడ నుండవు. దృఢతారహితమై యున్న జాతి యున్నను లేనివానిలోనేలెక్క. అందుచే నేటినుండియే నీబలపౌరుషముల నభివృద్ధిచేసికొనుము. నీజీవితము ప్రమోదభరితమై యుండఁగలదు. నీజాతి గౌరవాన్నితమై వెలయఁగలదు.

వీరకుమారులు

* * *

పెక్కువత్సరము లైనది. పరమత విద్వేషియగు నొక మొగలాయిచక్రవర్తి మన దేశమును బాలించుచుండెను. గాఢమగు స్వమతాభిమానముచే అతడు తన రాజ్యములోని యన్యమతములవారిని మిక్కుటమగు కష్టములపాలుసేయుచుండెను. అతని కెదురాడువారెవరును లేకుండిరి. అతఁ డెవని నెన్ని బాధలుపెట్టినను కిక్కురుమనకుండ సహించి యూరకుండవలసినదే.

అతడుపెట్టుబాధ లనుభవింపలేక యొక వేళ నెవ్వఁడైన రాజ్యము వదలి పోదలఁచినను సాధ్యముకాకుండెను. తన రాజ్యపుసరిహద్దులు దాటి యన్యమతస్థు లెవ్వరును వెలుపలికి బోరాదని యాతఁడు కఠినముగా శాసించెను. ఇక వారి మనస్సంకటమునకు మేరయుండదుగదా! రహస్యముగా రాజ్యపు

న వ్య క థా ని థ

తెల్లలు దాటిపోదురేమోయని సరిహద్దుల నాతడు సాయుధులైన భటులను గాఢవెట్టెను.

ఎట్టులైనను ఆదురాత్మునిబారినుండి తప్పించికొనవలెనని యొక కుటుంబమువారు సంకల్పించుకొనిరి. వారికి ఇరువురుపసిపాప లుండిరి. ఆపసి గండుల నెవ్వరికంటను బడసీయక రాజ్యముదాటి పోవు తెట్టు లాయనివారు వనటనొందసాగిరి. వారు పసికూనల నొకతట్టలో నడుగుభాగముం దుంచి పైని కూరగాయల నించి విక్రయింపబోవునెపమున బయనమైరి. రాజ్యపుసరిహద్దులఁ జేరునప్పటికి అచటిరక్షకభటు లడ్డుతగిలి “మీ రెచ్చటికిఁ బోవుచున్నా” రని పశ్చించిరి. “అయ్యలారా! మేము పై గ్రామములో నీకూరగాయల నమ్ముకొనఁ బోవుచున్నా”మని వారు ప్రత్యుత్తరమిడిరి. అయినను సంశయము వీడక వారాతట్టలోఁ గత్తివెట్టి పొడిచి చూచిరి. పైకిఁ బెకలించిచూడ వారికరవాలములు శోణితారుణములై కన్నుటెను. అపుడు వారు విస్మయమంది దానికిఁగలకారణమును దెలియఁగోరిరి. అంతనాబిడ్డల జననీ జనకులు ఇట్లుచెప్పిరి. “అయ్యా! తట్టలో నడుగుభాగమున ముల్లంగిదుంప లున్నవి. అవిసహజముగా అరుణములు. అందుచే వానిరక్తిమయే మీకృపాణముల కంటుకొన్నది. గాని వేతే మియు లేదు”. భటులు ఆమాటల విశ్వసించి వెడలిపోయిరి.

కాని బిడ్డలకేమిముప్పు ఘటించెనోయని తలిదండ్రుల హృదయములు తల్లడ మందఁజొచ్చెను. సురక్షితమైన యొక

ప్రదేశమును జేరినవెనక వారాతురతతోఁ దట్టను దింపి యం దలిపసి బిడ్డలను బయటకుఁదీసిరి. నెమ్మొగముల చిఱునవ్వు లొలయ ఆబాలకులు ముద్దుపలుకులతోఁ దలిదండ్రిలతో నిట్లనిరి.

ఒకఁడు:— నాయనా! కత్తిపోటునకు నావ్రేలు తెగిపోయినది. అయిననేమి? నే నించుకయుఁ జలింపక దాగియుంటిని. నన్నాసిపాయి కనుగొన లేకపోయెను చూచితివా?

రెండవవాడు:—అమ్మా! నాకును గత్తి దూసికొనిపోయినది. ఇదిగో చూడుము. రక్తము స్రవింపుచున్నది. ఏమాత్రము కదలినను భటులు పసివట్టుదురని - బిగబట్టుకొని పరుండి యుంటిని. తలిదండ్రిలు వారిధైర్యసైర్యముల గాంచిమేర మీరిన సంతోషముతోఁ బరవశత్వమునొందిరి.

బాలకా! గడ్డకట్టిన యాముద్దుబిడ్డల ధైర్యమునకు నీవు అక్కజపడుటలేదా? అట్టివీరకుమారులఁగన్న తలిదండ్రుల సుకృతమే సుకృతము. కత్తిపోటుల కేని కలఁతచెందక అతిమాత్ర సాహముచూపిన యాబాలకులను నీ వెన్నడును విస్మరింపకుము.

చ దు వు న కు ఘ ల ము

* *

*

దోణుడు కౌరవపాండవుల గురువు. ఒకనాడు వారికి ఆయన ఈ క్రిందిపాఠ మిచ్చెను:

“సత్యము పలుకుము”

“కోపము పనికిరాదు”

చాల చిన్న పాఠమిచ్చిరని శిష్యులందఱు సంతోషముచే నుప్పొంగిపోయిరి. కొందఱు అప్పుడే కంఠస్థము చేసివేసిరి. కాని ధర్మజుడుమాత్రం మిట్లు సమాలోచనముచేయ మొదలిడెను. “ఏమీ! సత్యము పలుకవలెనా! సత్యముపలికినచో నొకప్పుడు ధనహాని కలుగవచ్చును; మానహాని కలుగవచ్చును; పాణి హానియుఁ దటస్థింపవచ్చును. అట్టి విషమ పరిస్థితులందును సూన్యతమే వచింపవలెనా? ఔను, గురువుగారిచ్చినపాఠమును బట్టి సత్యము పలుకుట యనివార్యమే. కాన ఇడుమ లెన్ని సంభవించినను సత్యపథమును వదిలి చరింపరాదు. అప్పుడే యీ పాఠము వచ్చినట్లు భావింపవలెను.

ఇక రెండవపాఠము; “కోపము పనికిరాదు” ఇతరులు మనలను అహేతుకముగాఁ దిట్టెదరు; కొట్టెదరు. అప్పుడును

గిన్న వహింపఁగూడదా ! కూడదనియే యీ పాఠములోని యర్థము. అట్టినిగ్రహ ముండునో లేదో పరీక్షించి చూచు కొనవలెను. అంతదనుక నీపాఠము వచ్చినటు లెంచరాదు.

మరునాఁడు బడివేళకు విద్యార్థులందఱును వచ్చిరి. దోణాచార్యు లొకరొక్కరినే పిలిచి “పాఠము వచ్చినదా” యని యడిగెను. అందఱును వచ్చినదని తలలెగురవేసిరి, కాని ధర్మజుఁడు మాత్రము తన కింకను ‘బాఠము రాలే’ దనియెను. సహవిద్యార్థు లందఱు పకపకనవ్వి గేలినేసిరి. దోణుఁడు కను లెఱ్ఱజేసి గద్దించుచు ‘పాఠమును ఏల వల్లించలే’దని కొట్టెను. కాని ధర్మజుఁడు చలింపలేదు. అతని ముఖమునఁ గోపరక్తిను కానరాలేదు. ఎప్పటియట్లు శాంతరసము ఉట్టిపడుచునేయుండెను.

దోణుఁ డప్పుడు గంభీరస్వనమున నిట్లు వాక్రిచ్చెను. “విద్యార్థులారా ! యుధిష్ఠిరున కొక్కనికే దక్క మీకెవ్వరి కిని పాఠమురాలేదు. ‘సత్యము పల్కవలె’ ననిగదా ! మొదటి పాఠము? సత్యముపల్కు నవకాశము మీకు లభింపనిదే మీ కాపాఠ మెట్లు వచ్చినది? మొదటనే మీరు అసత్యము పల్కిరి. కాన మీ కాపాఠము రాలేదు. అట్లే కోపము నిగ్రహించు కొను శక్తి మీకుఁ గల్గినదో లేదో పరీక్షించుకొనువఱకు మీ కాపాఠము వచ్చినట్లు ఊహించరాదు. పాఠమురాలేదని ధర్మ తనయుఁడు మొదటనే సత్యము వచించెను. అతనినే తీవ్రముగాఁ బ్రహరించినను అతనిముఖము కండ్లనైనను గందలేదు. కాన అతని కొక్కనికే రెండుపాఠములును వచ్చినవి.”

న వ్య క థా ని థి

బాలకా! నీ వీకథలో నేర్వదగిన చక్కని నీతి గలదు. నీవు ధర్మసూత్రము లెన్ని పఠించినను ఆచరణము శూన్యమైన చో ఏమియుఁ బ్రయోజన ముండదని గ్రహింపుము. నీవు నేర్చిన నీతుల ననుసరించి నీజీవితమును సరిదిద్దుకొనుచుండవలెను. చదువుకొన్నందుకు ఫలముగ నీనడవడియందు మా ర్శమైన కలిగెనో లేదో నీ వెప్పటికప్పుడు పరీక్షించుకొనుచుండవలెను. లేనిచో నీవు చదివినది చదువు కానేరదు. శాస్త్రము లనేక ములు పఠించియు వానికనురూపమైన యాచరణము నలవలచుకొనని మానవుడు చందనమును మోయుచు దాని సౌరభ మాస్వాదించలేని గార్దభమునలెను, దీచికరములగు పదార్థములలో నిరంతరము తిరుగాడుచు వానిరుచి నరయలేనిదర్శివలెను వ్యర్థుడని నమ్ముము. కాన సంస్కారమే చదువునకు ఫలము. నీ వీ పుస్తకములో నెన్నో నీతులను బఠించితివి. ఎందఱోమహాపురుషులతోడి పరిచయమును గలిగించుకొంటివి. ఇందుకుఁదగిన ఫలమును నీవు బొందినపుడే నీశ్రమ సార్థకమగును. అట్లుగాక యొకచెవితో విని మఱియొకచెవితో విడిచి పెట్టితివా, నీజీవితమున లేశమైన నభివృద్ధి గన్పట్టదు. నీవు పఠించెడి పఠితివిషయముపై నను సమాలోచన చేసికొనవలెను. మనస్సునకు దానిని గట్టిగాఁ బట్టించుకొనవలెను. తదుపరి దానికనురూపముగ నీజీవితమును సంస్కరించుకొనవలెను. అపుడే భగవానుడు నీ క మేయకృపతోఁ బ్రసాదించిన యీ మానవజన్మము సర్వవిధముల సార్థకము కాఁగలదు.

